

PTE BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

1. A Doktori Iskola bemutatása

1.1 Bevezetés

A PTE BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskolájában 2006. szeptember 1-én¹ indult meg a képzés, két programmal, melyek azóta is folyamatosan működnek: az *oktatástörténeti* és a *nevelésszociológia program* jelentik az iskola működésének alapját, az utóbbihoz *romológia* specializáció tartozik.

Iskolánkat a neveléstudomány területére soroljuk, de külön nevet is adtunk neki: „*Oktatás és Társadalom*”. Az elnevezéssel azt szándékozunk hangsúlyozni, hogy az iskola törzstagjai, témavezetői és tanárai a neveléstudománynak olyan ágaiban végzik tudományos kutatásaikat, amelyek közvetlenül érintkeznek a társadalmi jelenségekkel, területekkel. Érvényes ez a megállapítás nemcsak a nevelésszociológiára, hanem a történeti aspektusú programunkra is.

- Az *oktatástörténet* összefonódik egyfelől a tágasan értelmezett művelődéstörténet kérdéseivel, problémáival, másfelől pedig a társadalomtörténettel. Ugyanakkor hangsúlyos vonása a politikaelemzés is, amely elszakíthatatlan jellegzetessége doktori iskolánk történeti elemzéseinek. Iskolánk tematikájában helyet kapnak a széles sodrású társadalmi folyamatok, a magyar és az európai vagy éppen világtörténelem összekapcsolódása a nevelés- és a művelődés alakulásában, és olyan esettanulmányok is, amelyek a történések, a pedagógiai jelenségek egy-egy pontjára világítanak rá, és a mikrovilágban keresik a nagy folyamatok helyi kristályosodását. A művelődési intézmény és a felnőttek nevelésének más színterei (pl. a munkahely) változatos kapcsolata a lokális közösséggel történeti szempontból is összekapcsolódik a nevelés- és oktatásszociológiai kutatással. Kiemelt kutatási tématerületek a programhoz kapcsolódóan: a pécsi tanárképzés történetének vizsgálata, tágabban a pedagógus professzió történetének kutatása; a lánynevelés- és női művelődés históriájának sokdimenziós feltárása; a történeti és összehasonlító szempontú tankönyvkutatások folytatása; a komparatív szemléletű neveléstörténet művelése; valamint az iskola- és tantárgytörténet.

¹ A MAB plénuma a 2005. október 28-iki ülésén a 2005/9/III/1. sz. határozatával hagyta jóvá a Neveléstudományok tudományágban létesíteni tervezett doktori iskola akkreditációjára benyújtott pályázatot

- A *nevelésszociológiai program* is széles területet foglal magába. A hagyományos nevelés- és oktatásszociológiai kérdéscsoportok természetesen szerepet kapnak programunkban: a társadalmi egyenlőtlenségek összefüggése az oktatással, a társadalmi folyamatok (demográfiai, migrációs, településhálózati) és az oktatáspolitikai döntések egymásra hatása, a gazdaság és munkaerőpiac összefüggése a szakképzéssel és a felnőttképzéssel, a társadalmi egyenlőtlenségek megjelenése az oktatásban és így tovább. Emellett külön figyelmet fordítunk a felsőoktatásra és a felnőttoktatásra. E témakörökben nem annyira az egyenlőtlenségek kérdéseire koncentrálnak, inkább az összehasonlító és oktatáspolitikai elemzésekre; valamint az intézményi vezetés, menedzsment problémáira. Az utóbbi vonulatnak külön aktualitást ad a Bologna-folyamat; valamint a munkanélküliség kezelése a felnőttek szakképzése révén. Az iskola szervezetszociológiai sajátosságainak különböző értelmezési keretekbe helyezésével az iskolán belüli folyamatok és az iskolához kapcsolódó intézményi hatások is más megvilágításba kerülnek. Mivel az életminőség magyarországi jelzőszámai az iskolázottsággal szoros összefüggést mutató társadalmi problémára utalnak, ezért ezen értelmezési keretben releváns kutatási témáink közé tartozik a kötelező iskoláztatás éve alatti, az életminőségben kulcsszerepet játszó egészségmagatartáshoz kapcsolódó kompetenciák fejlesztése, az iskola saját illetékességi köréhez tartozó egészségesebbé tevő erőforrások feltárása, mozgósítása, fejlesztése, az iskola szereplőinek aktív adaptációt kiváltó szabálykövető viselkedésének befolyásolása. A temporalitás, az iskola szervezetébe szőtt idődimenziók értelmezési keretében pedig a pedagógia elméletének és az iskola gyakorlatának egymásra vonatkoztatása, az adekvát válaszok megtalálásának lehetőségei jelölik ki a kutatások irányait. Mind az életminőség, mind a temporalitás értelmezési keretébe helyezett társas történések, folyamatok az iskolai tudáselsajátítás és az esélykülönbségek újabb dimenzióit tárják fel.

A nevelésszociológia programon belüli specializáció doktori iskolánkban a *romológia*. Itt az alap- és mesterszakon művelt diszciplínákat visszük tovább (nyelvészet, irodalom, szociológia stb.) Kiemelt szerepet kap a cigány/roma nyelvek (iskolai) fejlesztése, a fejlesztés tervezése, valamint a kultúra olyan hagyományos területei, mint a mesemondás, a mesék alkalmazhatósága az oktatásban. Mindezzel együtt – a történeti, a nevelésszociológiai, módszertani aspektusokat ideértve – hangsúlyt kap a társadalom

belső szerkezetének és differenciált rajzolatainak a feltárása, melyekre pedagógiai programok építhetők az esélyegyenlőség biztosításához. Az oktatás tartalmi és módszertani kérdéseinek kutatása összefüggést teremt a romológia (cigány népismeret, a cigány nyelvek, cigány kultúra oktatása) és a neveléstudomány más területei között, a neveléstörténeti, továbbá a tankönyvekre és a curriculum kérdéseire, valamint az irodalom oktatásának módszertani kérdéseire irányuló kutatások között.

1.2 Az OTNDI eredményei az utóbbi 3-5 évben

A „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola 2005 szeptemberében kapott indulási engedélyt, ezért először 2006-ban tudtunk felvenni hallgatókat, akik zöme mostanra már befejezte a képzést. Első évben egy ösztöndíjas helyet kaptunk, a következő években évi hármat vagy négyet, 2013-ban ötöt, 2014-ben hatot, 2015-ben kilencet, 2016-ban, az új doktori képzés szerint négyet, 2017-ben pedig ismét ötöt. A költségtérítéses képzésre beiratkozott hallgatók száma jelzi a doktori képzésünk iránti komoly igényeket: mivel a Dunántúlon jelenleg csak a mi doktori iskolánkban lehet neveléstudományból fokozatot szerezni, a levelezős hallgatók a PTE karain kívül többnyire egyéb dunántúli felsőoktatási intézményekben dolgoznak.

- Az **OTNDI törzstag tanárai** között **öt** professzor dolgozik, közülük **egy** emeritus státuszú, és **két törzstagunk** habilitált egyetemi docens. A törzstagok között 3 fő rendelkezik DSc fokozattal.
- Fontos eredménynek tartjuk azt a *kapcsolati rendszert*, amely a romológia mesterszakra épülő romológia specializációnkat különösen jellemzi: hallgatóink között jelentős a cigány, roma etnikumhoz tartozók száma. Jó részük korábban romológia szakon szerzett diplomát, de mások is jelentkeznek hozzánk. **Romológia szak** (BA és MA) még mindig **csak nálunk, a PTE-n működik egyedül az országban, doktori iskolai program sem szerveződött más doktori iskolában**. Ezért úgy gondoljuk, hogy **doktori iskolánk** politikai – oktatáspolitikai, művelődéspolitikai és tágabban társadalompolitikai – szempontból is **úttörő és fontos szerepet vállal a cigány/roma tudományosság elősegítésében**. Emellett külföldről is van érdeklődés e képzésünk iránt: van jelentkezőnk az USA-ból, többször érkeztek felkérések törzstagjainknak külföldi PhD-védéseken opponensi szerep vállalására is e témakörben.

- Az OTNDI-ben a 2006-os indulását követő első két évben természetesen nem zajlott doktori védés. Az elmúlt 7 év mutatja azokat az eredményeket, amelyek az első évek oktatói-kutatói munkája nyomán sikeres védések formájában is láthatóvá váltak. Az iskolában a 2016 végéig megítélt PhD fokozatok száma **42**. Az abszolutóriumot szerzett diákok száma iskolánkban 159, közülük mindeddig 76 fő indította el a fokozatszerzési eljárást.
- Az OTNDI fontos szerepet játszik a *habilitációk* szervezésében is. Az indulás óta eltelt 11 évben iskolánk 23 sikeres habilitációs eljárást bonyolított le, és **kettő** van folyamatban. Sikeres habilitációt az alábbi pályázók tettek:

Mandel Kinga Magdolna (2016)

Varga László (2016)

Németh Balázs (2016)

Mrázik Julianna (2016)

Kurucz Rózsa (2016)

Híves-Varga Aranka (2015)

Bús Imre (2015)

Kaposi József (2015)

Bajusz Klára (2015)

Várnagy Péter (2015)

Horváth Kinga (2015)

Varga Katalin (2014)

Fáyné Dombi Alice (2013)

Kereszty Orsolya (2013)

Orsós Anna (2011)

Györgyi Zoltán (2010)

Cserti Csapó Tibor (2010)

Hamar Pál (2009)

Füzesi Zsuzsanna (2009)

Juhász Gábor (2008)

Bárdossy Ildikó (2008)

Rétsági Erzsébet (2008)

Venter György (2007)

1. táblázat: Az „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola számszerű eredményei – hallgatói létszám (2017. szeptember 30-ig bezárólag)

	Felvett hallgatók (fő)	Ebből beiratkozott hallgatók (fő)	Ebből ösztöndíjas hallgatók (fő)	Egyéni felkészülésre felvett hallgatók (fő)	Más doktori iskolából átvett hallgatók (fő)
2006/2007	52	47	1	0	9
2007/2008	22	17	3	3	4
2008/2009	23	19	3	2	0
2009/2010	28	28	3	0	1
2010/2011	31	26	4	0	0
2011/2012	46	41	4	0	0
2012/2013	37	29	4	0	0
2013/2014	25	22	5	0	1
2014/2015	22	18	6	0	1
2015/2016	41	25	9	0	0
2016/2017	16	16	4	0	3
2017/2018	28	<i>folyamatban</i>	5	0	1
Összesen	371	<i>288 (2017 ősze előtt!)</i>	33	5	20

2. táblázat: Az „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola számszerű eredményei – abszolutórium, fokozatszerzés (2017. szeptember 30-ig bezárólag)

	Abszolutóriumot szerzett hallgatók (fő)	Fokozatszerzési eljárásra bejelentkezett hallgatók (fő)	PhD fokozatot szerzett hallgatók (fő)
2007	2	3	0
2008	2	4	1
2009	8	4	4
2010	9	8	4
2011	15	9	6
2012	35	8	7
2013	21	6	4
2014	12	5	4
2015	38	13	4
2016	17	16	6
Összesen	159	76	40

1.3 A „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola vezetője

A Doktori Iskola vezetője 2012 óta² *Ambrusné Kéri Katalin* DSc, egyetemi tanár.

- *Doktori fokozatot szerzett hallgatói:* Sári Szilvia (2009, társ-témavezetés), Tigyi Zoltánné Pusztafalvi Henriette (2011), Nagy Adrienn (2015), Takács Zsuzsanna Mária (2015, társ-témavezetés), Ács Marianna (2016, társ-témavezetés).
- *Abszolutóriumot szerzett hallgatói:* 4 fő (közülük 2 társ-témavezetéssel)
- *Témavezetésével tanuló és kutató további doktorhallgatói:* 4 fő (1 fő esetében társ-témavezetés áll fenn).

Ambrusné Kéri Katalin három legfontosabbnak tartott *kutatásszervezési, vezetési eredménye:*

2010-től: PTE tanár mesterszak, illetve osztatlan tanár szak szakfelelőse (2013 őszétől a PTE BTK Neveléstudományi Intézet igazgatója)

2006: MTA PAB: Neveléstörténeti Munkabizottság megalapítása és vezetése

2004: PTE BTK Nevelés- és Művelődéstörténeti Tanszék szervezése, vezetése.

- *Nemzetközi kapcsolatai:*

Az iskola vezetője számos nemzetközi kapcsolattal és tapasztalattal rendelkezik, ösztöndíjakkal és vendégtanári meghívásokkal eddig 13 hónapnyi időt töltött külföldi egyetemeken és kutatóhelyeken. Eddigi szakmai életútja főként spanyolországi (Madridi UAM és Salamancai Egyetem), franciaországi (Rouen-i Egyetem, párizsi *Institut du Monde Arabe /IMA/*), valamint latin-amerikai (Rio de Janeiró-i Állami Egyetem, Santiago de Chile-i Egyetem) kutatói kapcsolatok építését segítette elő. Több alkalommal volt spanyol és francia egyetemen, és újabban a révkomáromi Selye Egyetem Pedagógiai Karán vendégtanár. 2012 óta tagja az *ISCHE Standing Working Group Gender and Education* kutató-csoportjának, 2015 óta pedig az Európai Tanárképzők Szövetségének (ATEE). 2004-2010 között az MTA keretei között működött Magyar-Spanyol Történész Vegyesbizottság tagjaként is

² A Doktori Iskola vezetője 2006-2011 között *Forray R. Katalin* DSc, egyetemi tanár volt, aki a kezdetektől folyamatosan vezetője a nevelésszociológia programnak is. Számos, már fokozatot illetve abszolutóriumot szerzett, és jelenleg is a témavezetésével dolgozó doktorhallgatója van. Oktatói és kutatásvezetői munkája mellett elvülhetetlen érdemei vannak a doktori iskola megalapításában, a programok létrehozásában és működtetésében. Hazai és nemzetközi kapcsolatai, szervezeti tagságai kiemelten fontosak ma is az OTNDI minőségi működtetése szempontjából. Tudományos szempontból kiemelkedő és megkerülhetetlen iskolateremtő egyéniség.

tevékenykedett, 2005-2006-ban elnöke volt a *GRULA* (Magyarországra Akkreditált Latin-Amerikai Nagykövetek Tanácsa) tudományos zsűrijének. 2009-től szerkesztőbizottsági tagja a Rouen-i Egyetem *Penser l'Education* című folyóiratának, 2004-től 2006-ig pedig a *Revista Aula* című spanyolországi folyóirat szerkesztőbizottságában dolgozott.

A 2014-15-ös TÁMOP 4.1.2 B. 2-13/1-2013-0014.³ keretében, a K2 projektetem szakmai vezetőjeként kiemelt figyelmet fordított a tanárképzés európai jellemzőinek kutatására, hazai bemutatására. Ehhez kapcsolódóan több külföldi kollégával létesített szakmai kapcsolatot (közülük franciaországi és szlovák kollégák jártak is 2015 tavaszán a Doktori Iskolában). Továbbá a Doktori Iskola hallgatóiból mikro-kutatócsoportot szervezett, kutatómunkájuk nyomán hamarosan tanulmánykötet kerül kiadásra. Mindezek mellett erőfeszítéseket tett a Kárpát-medencei magyar nyelvű pedagógusképző helyszínekkel való kapcsolatteremtésre (a Doktori Iskola keretszerződést kötött ehhez kapcsolódóan a Beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Ukrajna), és keretszerződést készített elő a Révkomáromi Selye János Egyetem Pedagógusképző Karával).

1.4 Az OTNDI szervezete

Iskolánkban nem válnak el élesen a programok, a témák, mint ahogy a tudományos kutatás valóságában sem egyszerű ide- vagy odasorolni egy komplexebb kérdésfeltevést, kutatást. Iskolánk elnevezése azt is magába foglalja, hogy a közös cél az oktatás és társadalom kölcsönhatásainak mélyebb megismerése.

- *Mindkét program* önálló programvezetővel (Ambrusné Prof. dr. Kéri Katalin és Prof. em. dr. Forray R. Katalin) rendelkezik. Az első két szemeszter képzésének kötelező tárgyai azonosak, a 3-4. szemeszterben külön is kurzusokat szervezünk a két program hallgatóinak, az 5-6. szemeszterben pedig a hallgatók kreditjeik többségét a témavezető útmutatásával szerzik, illetve a doktori értekezés megírását és az eredmények magyar és idegen nyelven történő publikálását segítő tárgyakat vehetnek fel.
- A doktori iskola működése a *törzstagok, témavezetők, oktatók tevékenységén alapul*. Az OTNDI szakmai tevékenységét az iskola vezetője és tanácsa szervezi. A szakmai testületekben (KDHT, EDB) az OTNDI-t az iskola vezetője képviseli. Az OTNDI

³ Pedagógusképzést segítő hálózatok továbbfejlesztése a Dél-Dunántúli Régióban

programjainak szakspecifikus tevékenységét a programvezetők irányítják.

- A doktori iskola szakmai tevékenységét a doktori iskola vezetője a *doktori iskola tanácsának* közreműködésével irányítja. A tanács munkáját titkár segíti, akit a doktori iskola vezetője kér fel, s aki nem oktatója a doktori iskolának. A doktori iskola tanácsa javaslatait az iskola vezetője a KDHT és az EDB elé terjeszti.
- A tanács elnöke a doktori iskola vezetője, szavazati joggal rendelkező tagjai a programvezetők és a törzstagok. Tanácskozási joggal rendelkező tagjai a doktori iskola titkára, valamint a doktoranduszok képviselői (mindkét programunk diákjait 1-1 fő hallgató képviseli a tanácsban). Az elnököt, a programvezetőt távollétében helyettesíti szavazati joggal helyettesíti.
- A doktori iskola tanácsa az időszerű feladatoknak megfelelően, többnyire 4-6 hetente, de félévenként legalább egyszer ülésezik. Az ülésekről minden esetben bővített *Emlékeztető* készül, amely a törzstagok jóváhagyása után, az OTNDI vezetőjének aláírását követően nyomtatásban iktatásra kerül az OTNDI iratarchívumában. Az ülések összehívását a KDHT, az OTNDI Tanácsának elnöke, ill. bármely szavazati jogú tagja kezdeményezheti.

1.5 Az OTNDI helye az intézmény szervezetében

Az OTNDI a PTE BTK hét doktori iskolájának egyike. Alapvető képzési profiljai és feladatai, valamint a törzstagok és az oktatók többségének munkaviszonya alapján a BTK Neveléstudományi Intézetben szerveződött.

- Számol azokkal a kutatókkal, akik bár nem a Neveléstudományi Intézet munkatársai, kutatói teljesítményük, oktatási kapacitásuk okán *kapcsolódni tudnak az iskola profiljához*, működéséhez, képzési tevékenységéhez, a neveléstudomány és pedagógusképzés diszciplináris területeihez. Egy-egy törzstagunk illetve törzstagjelöltünk az éppen a közelmúltban Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar néven összeolvadt, korábbi Illyés Gyula Kart és a Felnőttképzési és Emberi Erőforrás-fejlesztési Kart, illetve az Egyetemi Könyvtár is képviseli. Ilyenformán iskolánk – bár szervezetileg a Bölcsészettudományi Karhoz tartozik – széles tudományterületeket foglal magában.
- *Fő képzési területe* leginkább a Neveléstudomány MA szakra és a tanári szakokra

(Bologna-rendszerű és osztatlan tanár szakok), specializációja pedig a Romológia MA szakra is támaszkodik. Mindegyik szak a PTE Neveléstudományi Intézetének keretei között működő tanszékek felelősségi körébe tartozik. (Az iskola jelenlegi vezetője a PTE tanár szakjának intézményi szintű szakfelelőse, a Neveléstudomány MA és a Pedagógia BA szakfelelőse, 2013 őszétől a Magyar Rektori Konferencia Pedagógusképzési Bizottságának elnökségi tagja, és 2013 októberétől (2018-ig) a Neveléstudományi Intézet 5 évre kinevezett igazgatója. A Romológia Ba és MA szak felelőse pedig Orsós Anna habilitált egyetemi docens, tanszékvezető, 2013 ősze óta az OTNDI törzstagja.)

- A Doktori Iskola a Neveléstudományi Intézet tudományos életének, az oktatói utánpótlás nevelésének, a tudományos fokozatok és minősítés megszerzéséhez kapcsolódó *kutatómunka támogatásának stratégiai fontosságú központja*. Hallgatói, PhD jelöltjei egyre intenzívebben kapcsolódnak be az Intézet oktató, fejlesztő, kutatószervező tevékenységébe. Az Intézet vezető testületének, az Intézeti Tanácsnak a Doktori Iskola mindenkori vezetője is tagja, csakúgy, mint a PTE-n 2015. január 1-én felállt Tanárképző Központ Tanárképző Tanácsának.
- Az OTNDI *hallgatóinak jó része* tanári diplomával (is) rendelkezik, sokan közülük a PTE valamelyik karán, vagy egy másik dunántúli felsőoktatási intézményben dolgoznak, de vannak hallgatóink Budapestről, Dél- és Kelet-Magyarországról, illetve határainkon túlról (Erdélyből, Délvidékről) is. Diákjaink közül többen rendelkeznek neveléstudomány és romológia mester szakos bölcsészdiplomával. Az ösztöndíjasok előképzettsége pedig többnyire tanári szak (főként történelem, pedagógia, magyar és tantervfejlesztő tanár), illetve romológia vagy szociológia.

1.6 A doktori iskola hazai társadalmi és nemzetközi kapcsolatai

A doktori iskola társadalmi és nemzetközi kapcsolatai alapvetően a tagok kapcsolati hálóján alapulnak. Fontos azonban, hogy az alább felsorolt kapcsolatok nem csupán személyes jellegűek, hanem az elmúlt években formalizáltakká is váltak. A következő szervezeteket és intézményeket külön is kiemeljük:

- *Nemzetközi együttműködések:* Georg Eckert Institut für Internationale Schulbuchforschung, Braunschweig (Németország); Institut für Produktives Lernen in Europa/Institute for Productive Learning in Europe (IPLE) (Németország), Centre Interdisciplinaire sur les Valeurs, les Idées, les Identités et les Compétences en éducation et en formation, Université de Rouen (Franciaország); Fontys University of Applied Sciences, Eindhoven (Hollandia), Vytautas Magnus Egyetem (Litvánia), ISCHE Standing Working Group Gender and Education (nemzetközi kutatói együttműködés), II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Ukrajna).
- *Országos együttműködések:* Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (Eger); Dunaújvárosi Egyetem, Corvinus Egyetem Nemzetközi Felsőoktatási Kutató Központja (Budapest); Debreceni Egyetem Felsőoktatási K+F Központja (CHERD) (Debrecen); Országos Cigány Önkormányzat titkársága (Budapest), HERA magyarországi szervezete, ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskolája.
- *Helyi együttműködések:* Gandhi Közalapítványi Gimnázium (Pécs); Cigány Kisebbségi Önkormányzat titkársága (Pécs); Pécsi Tudományegyetem Egyetemtörténeti Levéltára és a PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Történeti Gyűjtemények Osztálya (Pécs).

1.7 Kiegészítő megjegyzések

A fenti adatokat további információkkal is kiegészíthetjük. Így például:

- Doktori Iskolánkban a TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0029 *Tudományos képzés műhelyeinek támogatása a Pécsi Tudományegyetemen* pályázat keretében két jelentős kutatás zajlott az elmúlt két évben, melyek a projekt negyedik félévére (2013 szeptemberére) eredményesen befejeződtek. A két kutatás az alábbi tématerületekre összpontosított: 1.) a pécsi tanárképzés története; 2.) egyházi cigány/roma szakkollégiumok a felsőoktatásban. A projektnek köszönhetően számos külföldi és

hazai előadó tartott képzéseket a Doktori Iskolában; PhD-hallgatóink sok tanulmányúton, konferencián vettek részt; fontos külföldi és hazai szakkönyveket szereztünk be, kutatási eredményeinkről több kötetet is megjelentettünk és konferenciákon tettük közzé az eredményeket.

- Az OTNDI a hallgatók kutatási eredményeinek bemutatását, a hazai neveléstudományi doktori iskolák és programok közötti kapcsolatépítést is megpróbálja elősegíteni egy olyan, évenként (minden tavasszal) megrendezésre kerülő konferenciával, amely immár hagyományosnak mondható, 2017-ben már a 8. „Iskola a társadalmi térben és időben” című konferencia került megrendezésre. A rendezvény iránt folyamatosan élénkülő érdeklődés jelentkezik, az előadások befogadása a benyújtott absztraktok lektorálása után történik. A konferencia válogatott előadásaiból évente jelentetünk meg szerkesztett és lektorált kötetet.
- Az OTNDI több olyan konferenciát is támogatott eddigi fennállása során, ahol az iskola hallgatói előadóként szerepeltek. Az ő aktív és kreatív közreműködésükkel zajlott például az MTA PAB Neveléstörténeti Munkabizottságának 2008 decemberében tartott konferenciája. Ehhez hasonlóan 2015-ben, 2016-ban is volt a Doktori Iskolában, az MTA Pedagógiai Tudományos Bizottsága Neveléstörténeti Albizottságával közös szervezésben. Az OTNDI több diákja is szerepelt a PAB Neveléstörténeti Munkabizottsága 2011-es, 2012-es, 2013-as és 2014-es, Szekszárdon megrendezett regionális, a VEAB hasonló bizottságával közösen szervezett tanácskozásain. Hallgatóink rendszeres előadók és szekcióvezetők helyi és országos romológiai konferenciákon, valamint az Országos Neveléstudományi Konferencián, ahol évről évre több önálló szimpóziummal is jelentkezik az OTNDI.
- A Doktori Iskola oktatói és diákjai több projektemhez kapcsolódóan is résztvevői voltak (kutatóként, szerzőként, előadóként, szerkesztőként, szervezőként) a TÁMOP-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014 Pedagógusképzést segítő hálózatok továbbfejlesztése a Dél-Dunántúl régióban című pályázatnak, mely 2014 tavaszán indult, és 2015 októberében fejeződött be.
- Hallgatóink kutatásainak támogatására, mesterkurzusok előadóinak meghívására, kiadványaink nyomdai költségeire, valamint neveléstörténeti országos konferencia megrendezésére fordítjuk azt a támogatást, amelyet TÁMOP 4.2.2.B-15/KONV-2015-0011 címmel 2015 tavaszán nyertünk el, és amely 2015 októberében zárult.

- Az OTNDI kezdeményezte 2007-ben a Pécsi Tudományegyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Központjának megszervezését, e keretek között a DI több hallgatója részt vett kutatásokban. (L. például: „A felsőfokú szakképzés szerepe, lehetőségei a munkaerő-piaci igények kielégítésében” című, az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány által támogatott kutatást (2008; kutatásvezető: Dr. Györgyi Zoltán).
- A OTNDI Tanácsának döntése alapján 2008 óta évente megjelenik a doktoranduszok tanulmányaiból összeállított, lektorált évkönyv.
- Az OTNDI az iskola keretei között sikeres habilitációt tett kollégák habilitációs értekezéseinek kiadását (elektronikus és nyomtatott formában) is több esetben támogatta.

2. A doktori iskola infrastrukturális feltételei

Az OTNDI infrastrukturális feltételei – más iskolákéhoz viszonyítva is – színvonalasak. Közelebbről:

- Az OTNDI a PTE Bölcsészettudományi Kara Neveléstudományi Intézetében működik. A tanárok, hallgatók, az adminisztráció rendelkezésére áll **három önálló helyiség** (B/101-102-103-as irodák), ezek közül az egyik szemináriumi jellegű kiscsoportos munkára is alkalmas. A B/102-es terem 2017-ben, a Pécsi Egyetem alapításának 650. jubileumához kapcsolódó rendezvénysorozat keretében Weszely Ödönről neveztük el. Kialakítottunk továbbá **egy olyan tanári szobát**, ahol iskolánk vendégoktatói tudnak elhelyezkedni.
- Négy asztali számítógép, folyamatos WIFI csatlakozás biztosítja az internethez való hozzáférést saját és közös notebook-okkal is. Három projektorral, egy interaktív táblával, két fénymásolóval, digitális fényképezőgépekkel, diktafonnal és egy multifunkcionális telefonkészülékkel rendelkezik továbbá az OTNDI.
- Saját kézikönyvtára mintegy 200 könyvet tartalmaz, ezek egy része értékes és ritka külföldi szakkönyv.
- A Doktori Iskola helyszínén (PTE BTK „B” épülete) a hallgatók és az oktatók rendelkezésére áll az NTI több ezer kötetes könyvtára – a Kar és az Egyetem

könyvtárain kívül. Használhatjuk továbbá az NTI nagy teljesítményű fénymásolóját is.

- Ezen kívül az iskola (a hallgatók, az oktatók) számára rendelkezésre áll a PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont hálózatának összes könyvtári egysége, kb. 1,5 millió dokumentum, 300 PC, közel 130 elektronikus adatbázis, e-book gyűjtemény (= Digitália), helyi és országos katalógusok használatának a lehetősége, differenciált és kutatási profilra szabott sokrétű könyvtári szolgáltatás.

3. C-SWOT analízis

3.1 Külső korlátok

Az OTNDI működésének külső korlátait alapvetően két nagy területen tudjuk körvonalazni. Az egyik az országot és a régiót, illetve magát az egyetemet és a kart érintő gazdasági problémákból, megszorításokból eredő nehézségek köre. A másik probléma a rangos hazai és külföldi neveléstudományi folyóiratokban való publikálás nehézkessége, a publikációkra történt hivatkozások összegyűjtésének problémái. (Ez utóbbi a tudományos karrier-építés és a pályázatok elbírálásának is fontos eleme.)

Az alábbi fontosabb külső korlátok nehezítik az iskola mindennapi munkáját:

- A gazdasági válság mélyülésével romlik a fizetőképes hallgatói kereslet, sérül az esélyegyenlőség, a méltányosság. A cigány/roma hallgatók esetében ez különösen súlyos következményekkel jár;
- Esetenként az országos szakpolitika kialakulatlansága, a kevés központi támogatás is korlátokat állít;
- Az egyének szintjén nyitottabbá váló, kutatói csoportok szintjén inkább beszűkülő pályázati források jellemzők;
- Az OTNDI bevételei mind nagyobb hányadát fordítja a PTE és a BTK működési feltételeinek biztosítására, szigorú szabályok és pénzügyi korlátok közé szorított az óradíjak, a szakmai utazások és a konferencia-szereplések költségeinek kifizetése;
- Folyamatosan fennállnak a nemzetközi publikációs nehézségek;
- Nehezíti a rangos folyóiratokban történő publikálást a hazai impakt faktoros

pedagógiai folyóiratok hiánya;

- Az oktatók/törzstagok műveire történt hivatkozások számbavétele nehézkes és olykor esetleges, bár történt ezzel kapcsolatos jelentős előrelépés az utóbbi időben, hiszen a PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont munkatársai térítésmentes segítséget nyújtanak a keresésben.

3.2 Erősségek

Iskolánk törzstagjai a neveléstudomány és az oktatáskutatás széles területét, a tanár- és tanítóképzés interdiszciplináris területeit, egyúttal **a PTE több karát** képviselik. Ennek a szinergikus hatása a **tudományos kutatások komplexitásában** van, ugyanis a kutatásokat több dimenzió mentén gondoljuk végig, valósítjuk meg. A neveléstudományi doktori képzés és a romológiai képzés doktori szinten való folytatási lehetősége iránt rendkívül nagy az érdeklődés, ez lehetővé teszi, hogy a jelentkezők között válogathassunk. Erősségeink konkrétan:

- A törzstagok és témavezetők a neveléstudomány és a pedagógusképzés széles spektrumát képviselik.
- A törzstagok tudományos reputációja, kutatási tapasztalata sokszínű és gazdag.
- Iskolánkban egyedi a romológia neveléstudománnyal összefüggő területeinek tudományos megjelenítése, és más egyedi képzési tartalmak is megjelennek az OTNDI-ben (például a cigány/roma szakkollégiumi rendszer kutatása; történeti és összehasonlító tankönyvkutatások; egészségnevelés; felsőoktatás-kutatás; az Európán kívüli területek neveléstörténete; a pécsi tanárképzés történeti aspektusai; a lánynevelés és női művelődés 18-20. századi története; a kompetencia alapú tanárképzés hazai és nemzetközi jellemzői stb.).
- Az OTNDI sokszínű egyetemi, azon belül bölcsész beágyazottságú környezetben működik, programjai, felkínált témái széles merítésűek, gyakran inter- és multidiszciplináris jellegűek. Törzstagjainak mindegyike kiemelt szinten foglalkozik a neveléstudomány valamely területével, ugyanakkor többségükben más diszciplínák iránt is elkötelezettek (történettudomány, romológia, pszichológia, irodalomtudomány, szociológia).

- A szervezeti klíma, a kollegiális viszony **kitűnő**: mind a hallgatók, mind a tanárkollégák körében elismertségnek örvend. A hallgatók jól érzik magukat nálunk, amiben nagy szerepet játszanak a tanáraink is. (Ennek bizonyítéka például az, hogy ösztöndíjas hallgatóink rendszeresen tartanak évkezdő, karácsonyi és évváró baráti összejöveteleket, amelyeknek jelentős közösségépítő funkciójuk van. A kapcsolattartást elektronikus közösségi oldal.)
- A hallgatók elhivatottsága, szorgalma, általános felkészültsége, nyelvismerete jó.
- Szoros az együttműködés más doktori iskolákkal, kutatóhelyekkel. (Az országban működő öt neveléstudományi DI egyike vagyunk, közülük különösen a Debreceni Egyetem neveléstudományi doktori programjával, emellett az ELTE PPK megfelelő iskolájával szoros és eredményes az együttműködésünk.)
- Bőven nyílnak szereplési lehetőségek a hallgatóinknak rangos nemzetközi és hazai konferenciákon (pl.: ISCHE, ATEE, HUCER/ECER, ONK, MTA PAB rendezvényei, az OTNNDI *Iskola a társadalmi térben és időben* című, saját éves konferenciája, a PTE Neveléstudományi Intézet *Autonómia és Felelősség* című éves konferenciája, a PTE évenkénti Romológus konferenciája stb.).
- Évente fontos eredmény a saját évkönyv és konferenciakötet megjelentetése.
- Az OTNNDI felszereltsége, infrastrukturális ellátottsága kiemelkedően jó.
- A doktori iskolai adminisztráció on-line is működik.
- Folyamatosan megújuló honlapunk, Facebook-os oldalunk igyekszik teljesen naprakész módon tájékoztatni diákjainkat, oktatóinkat, valamint potenciális leendő hallgatóinkat is eredményeinkről, törekvéseinkről, programjainkról és kiadványainkról.

Mint erősségeket, nyomatékosan hangsúlyozni szeretnénk, hogy

- *A Dunántúlon jelenleg csak a Pécsi Tudományegyetemen lehet neveléstudományokból doktori (PhD) fokozatot szerezni.* A továbbképzésnek ez a szintje pedig kritikusán fontos az oktatás további – főként felső- és felnőttoktatási – formáinak megszervezésében és kiterjesztésében (különös tekintettel a Bologna-folyamat és a közelmúltban indult új, osztatlan tanárképzés összefüggéseire). Neveléstudományi

doktori képzés nélkül az új típusú tanárképzés az elhanyagolt vagy egymással vitatkozó koncepciók alapján, ad hoc fejlesztett neveléstudományi egységekre ugyanis nem terhelhető rá.

- Országosan jelenleg csak itt, a mi doktori iskolánkban lehet *romológiai témájú disszertációval doktori fokozatra pályázni*. A roma/cigány közösség értelmiségi fiatalságát alkalmilag kezdeményezett, ideológiailag tisztázatlan, doktrinér mozgalmakkal fölemelni nem lehet. Számukra az egyetlen járható út a szakmailag-tudományosan megalapozott egyetemi képzés. Erre vállalkozik a Pécsi Tudományegyetemen neveléstudományokban szervezett doktori iskolánk.

3.3. Gyengeségek, fejlesztendő területek

Az OTNDI gyengeségei megítélésünk szerint jórészt a kezdés nehézségeiből származnak, hiszen viszonylag fiatal doktori iskola ez. A részletezés megmutatja, mely területeken látjuk a legtöbb javítani valót. Gyengeségek konkrétan:

- A neveléstudományban (országosan is) kevés a vezető oktató, ill. a professzor és az MTA doktor;
- A hallgatók szakterületi felkészültsége vegyes, ill. esetenként hiányos;
- A más, külföldi intézményekkel való együttműködés hivatalos szintre emelése (kölcsönös együttműködési szerződések, közös kutatások létrehozása) jogi problémák miatt többször nehézkes;
- A tanárok és a témavezetők közötti együttműködés olykor egyenetlen, s bár ez az utóbbi időben sokat változott, ezen a téren van még fejleszteni valónk;
- Országosan még mindig nem eléggé (el)ismertek az OTNDI eredményei. A neveléstudomány országos viszonylatban általában sem áll jó helyen a tudományok szubjektív rangsorában: nekünk is tennünk kell azért, hogy a kialakított kép pozitívabbra váltsón.

3.4 Fejlesztési lehetőségek

A fejlesztést igen sok területen látjuk szükségesnek és lehetségesnek. Legfontosabbnak a

kutatási programok szélesítését látjuk, amire hazai és nemzetközi kutatási pályázatokon való részvétel adhat lehetőséget: úgy gondoljuk, hogy a tanárok szakterületének széles volta esélyt jelent a kutatási források elnyerésében. A másik olyan terület, amelyet saját erőből is fejleszteni tudunk, az Egyetemi Könyvtár és Tudásközponttal való kapcsolatunk jobb kihasználása: mind a kutatás, mind a publikálás eredményességének növekedését, az idézettségi mutatók pontosabb nyilvántartását és az MTMT adatállományának folyamatos és szakszerű frissítését várjuk ettől. Fejlesztési lehetőségek konkrétan:

- A törzstagok által képviselt neveléstudományi és pedagógusképzési terület szélessége, a különböző szakértelem együttműködése sajátos és eredményes komplex kutatásokra nyújt lehetőséget;
- A romológia oktatói és kutatói kapacitásának növelése;
- Potenciális lehetőséget jelentenek a határon túli területek magyar diákjai, valamint oktatóik. Kívánatos lenni őket még nagyobb számban bevonni az OTNDI munkájába.
- Új doktori programok indítása. Erősíthető az OTNDI újabb, jól kidolgozott és a DT által elfogadott programokkal, különösen olyanokkal, amelyek az országban hiánypótlók működési területünkön;
- Kutatási pályázatok készítése – a meglévő, az OTNDI-hez kapcsolódó kutatóközpont szerepének bővítése;
- A nemzetközi kapcsolatok fejlesztése, külföldi tanulmányutak szervezése; erőteljesebb bekapcsolódás a nemzetközi tudományos életbe (nagy lehetőség rejlik az EU-ban és az EFT-ben működő, a profilunkba vágó doktori iskolákban. Ezeket fel kellene kutatni és a kapcsolatokat kiépíteni);
- A HERA kibontakozó kapcsolatainak kihasználása, a többi hazai doktori iskolával a kapcsolatok további erősítése (publikációs fórumok, workshop-ok, tudományos konferenciák);
- További (tematikus) tudományos konferenciák szervezése az OTNDI keretei között;
- Könyvtár bővítés, elsősorban a szakadatbázisok, és a mértékadó (impakt faktoros) folyóiratok beszerzése, figyelése;
- Új publikálási stratégia kidolgozása; további saját kiadványok (évkönyv, kutatási jelentések, folyóirat stb.) papír alapú és/vagy online megjelentetése.

3.5 Az OTNDI működését veszélyeztető elemek

A Doktori Iskolánk fennállását, működését, eredményességét fenyegető veszélyek között – az esetleges *vis majort* természetesen nem számítjuk ide – reálisan leginkább azzal lehet számolnunk, hogy középtávon esetleg nem lesz elegendő számú törzstagunk. Tőlünk független, országosan jellemző jelenség ez, a mi doktori iskolánkat is veszélyeztető sajátosság, hogy a neveléstudomány területén kevés az aktív egyetemi tanárok száma (szinte teljesen hiányzik a negyvenesek-ötvenesek generációja ebből a csoportból), az MTA doktora címmel rendelkező neveléstudósok pedig még inkább főként a mai hatvanas, hetvenes és nyolcvanas éveiben járó kollégák közül kerülnek ki.

Veszélyt jelenthet esetleg az iskolánkba jelentkező hallgatók számának folyamatos csökkenése, amit ugyan jelenleg még nem tapasztalunk, ám azoknál a mesterszakoknál (neveléstudomány MA, romológia MA) már nagyon is, amelyek diákjai közül az OTNDI hallgatóinak egy része eddig kikerült. Ugyanakkor biztató, hogy az új, osztatlan tanárképzési szakokra jelentkezők száma évről évre kis emelkedést mutat a PTE-n, és várhatóan a pedagógus életpálya-modell bevezetése is több tanárt inspirál arra, hogy oktató-nevelő munkája mellett kutató-fejlesztő munkát is végezzen, például neveléstudományi doktori képzés keretei között, a mi Iskolánkban.

Pécs, 2017. szeptember 12.

Ambrusné Prof. Dr. Kéri Katalin sk.
a PTE BTK „Oktatás és Társadalom”
Neveléstudományi Doktori Iskola vezetője